МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на тему: **Особливості діяльності державних банків в умовах воєнного стану**

Здобувача вищої освіти ІІ рівня, ІІ курсу, ФМДЗ-24-1 групи,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»,
освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністтю»
_____ Балацької Владислави Андріївни
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник _____ Москаленко Наталія Віталіївна, к.е.н., доцент
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Керівник освітньо-професійної
програми _____ Чуницька Ірина Іванівна, д.е.н., професор
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри фінансових ринків та технологій
протокол від «22» січня 2026 № 7

Завідувач кафедри _____ Гудзь Олена Євгенівна, д.е.н., професор
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Ірпінь – 2026

Реєстрація № 1 06.12.2025 _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 03.11.2025 _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 93 б. 10.02.2026 _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Шолойко А.С.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____ Онищко С.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Діденко Л.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Чупицька І.І.
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10			Мокаленко Я.В.
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5			
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25			
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100			

Оцінювання кваліфікаційної роботи науковим керівником - _____ балів.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
93	A	5 (відмінно)	10.02.2026	Шалойко А.С. Онищко С.В. Діденко Л.В. Кушнірко І.І.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Факультет фінансів та цифрових технологій
Кафедра фінансових ринків та технологій
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Затверджую
Завідувач кафедри фінансових ринків
та технологій
_____ Олена Береславська
«18» листопада 2024 №7

Завдання на кваліфікаційну роботу (проект)
здобувачу вищої освіти
Балацькій Владиславі Андріївні
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи (проекту)
Особливості діяльності державних банків в умовах воєнного стану
Затверджена наказом ректора від 23.12.2024 р. № 1888
2. Строк здачі закінченої роботи 03.11.2025 р. - 05.12.2025 р.
3. Мета роботи – комплексне дослідження особливостей діяльності державних банків України в умовах воєнного стану, визначення основних тенденцій, ризиків і перспектив їхнього розвитку у процесі післявоєнного відновлення економіки.
Об'єкт дослідження – процес діяльності державних банків України в умовах воєнного стану.
Предмет дослідження – економічні, фінансові та організаційні особливості їх функціонування, стабілізаційні механізми та напрями розвитку в умовах кризової економіки.
Орієнтована база дослідження – державні банки України.
4. Вихідні дані до роботи: офіційні звіти Національного банку України, Міністерства фінансів, державних банків, міжнародних організацій (МВФ, Світового банку, ЄБРР), статистичні дані Національного банку України, а також наукові публікації українських авторів зі списку використаних джерел.
5. Перелік графічного матеріалу: 9 таблиць, 1 рисунок.
6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом): У першому розділі систематизовано теоретичні підходи до визначення сутності банківської системи, розкрито її типи, функції та особливості державного регулювання банківської діяльності в Україні. Досліджено та проаналізовано зарубіжний досвід особливостей діяльності державних банків.

У другому розділі здійснено аналіз динаміки розвитку банківського сектору України в умовах воєнного стану. Оцінено сучасний стан діяльності державних банків України.

У третьому розділі визначено перспективи розвитку державних банків умов воєнного стану та в процесі післявоєнного відновлення України.

7. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1	Підготовка 100 % кваліфікаційної роботи та подання її на перевірку науковому керівнику	30.09.2025 р.	30.09.2025 р.
2	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника та подання її на повторну перевірку керівнику	31.10.2025 р.	31.10.2025 р.
3	Попередній захист кваліфікаційної роботи	11-24.12.2025 р.	11-24.12.2025
4	Отримання відгуку наукового керівника кваліфікаційної роботи	24-30.12.2025 р.	24-30.12.2025
5	Рецензування кваліфікаційної роботи	02-05.01.2026 р.	02-05.01.2026
6	Надання кваліфікаційної роботи для перевірки на плагіат	03.11.2025 р.-05.12.2025 р.	03.11.2025р.-05.12.2025 р.
7	ЗАХИСТ	09-11.02.2026 р.	09-11.02.2026

8. Дата видачі завдання _____

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проекту) _____ (підпис) Москаленко Н.В. (прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо-професійної програми _____ (підпис) Чуницька І.І. (прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ (підпис) Балацька В.А. (прізвище, ініціали)

Відгук наукового керівника кваліфікаційної роботи (проєкту)
Здобувачки вищої освіти ІІ рівня, ІІ курсу, групи ФМДЗ-24-1,
спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Балацької Владислави Андріївни
на тему «Особливості діяльності державних банків в умовах воєнного стану»

Кваліфікаційна робота виконана відповідно до затвердженого плану, усі поставлені завдання виконані в повному обсязі, а питання теми розкриті на належному науково-теоретичному та практичному рівні. Метою роботи є дослідження особливостей функціонування державних банків України в умовах воєнного стану та розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності їх діяльності.

У роботі здійснено ґрунтовний аналіз теоретичних основ діяльності державних банків, а також розглянуто сучасний стан та специфіку їх функціонування в умовах воєнного стану. За результатами дослідження сформульовано обґрунтовані висновки та рекомендації, які можуть бути використані у практичній діяльності банківських установ та органів державного регулювання.

Одержані результати мають практичну цінність і можуть бути використані для вдосконалення механізмів управління та забезпечення фінансової стійкості державних банків в умовах кризових явищ.

У процесі виконання кваліфікаційної роботи здобувачка продемонструвала вміння самостійно працювати з науковими та нормативно-правовими джерелами, використовувати сучасні методи економічного аналізу та робити аргументовані узагальнення. Зроблені висновки є логічними та повністю відповідають поставленій меті дослідження.

Кваліфікаційну роботу виконано відповідно до вимог методичних рекомендацій. Представлена робота є завершеним науковим дослідженням і заслуговує на оцінку «відмінно» (45 балів).

Науковий керівник кваліфікаційної роботи
Москаленко Наталія Віталіївна, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансових ринків та технологій

_____ 29.12.2025р
(підпис) (дата)

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу (проєкт)
Кваліфікаційна робота здобувачки вищої освіти
Балацької Владислави Андріївни після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «22» 01 2026 № 7, допущена до захисту на екзаменаційній комісії.
Завідувач кафедри _____ Гудзь О.Є.

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну роботу здобувачки вищої освіти
Державного податкового Університету
групи ФМДз 24-1, Балацької Владислави Андріївни
на тему «Особливості діяльності державних банків в умовах воєнного стану»

Актуальність теми. Сучасна банківська система є ключовою складовою фінансової архітектури будь-якої держави. Особливої ваги банківський сектор набуває в умовах кризових явищ – економічних, політичних чи воєнних, коли саме від ефективності його функціонування залежить життєздатність держави та добробут громадян. Початок повномасштабної збройної агресії проти України у лютому 2022 року кардинально змінив макроекономічне середовище, створивши безпрецедентні виклики для всіх секторів економіки, зокрема банківського. У цих умовах саме державні банки стали опорою фінансової системи, взявши на себе функції забезпечення безперервності платежів, збереження довіри вкладників, підтримки ліквідності та реалізації ключових державних програм фінансової допомоги населенню і бізнесу.

Наукова новизна полягає у системному підході до оцінки ролі державних банків як стабілізуючого інструменту економіки під час воєнного стану, а також у визначенні напрямів їхнього структурного оновлення та участі в програмах післявоєнного відновлення України.

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу. Про якість даного дослідження свідчать такі фактори, як проведений ґрунтовний аналіз даних за останні роки із врахуванням похибки викликаної впливом військових дій на території України. Ілюстративний та табличний матеріал надають змогу об'єктивно оцінити сучасний стан і ті сучасні тенденції розвитку банківського ринку які притаманні йому сьогодні. На основі попереднього матеріалу виявлено ряд недоліків та рекомендовано шляхи для їх подолання.

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність у роботі підприємства, організації, установи, МФУ. Автором роботи проведено значну теоретичну і аналітичну роботу на основі якої сформовані висновки та надані рекомендації можуть бути використані Міністерством фінансів, Національним банком України та самими державними банками для вдосконалення політики управління активами, підвищення фінансової стійкості, розробки програм реструктуризації проблемних кредитів та залучення міжнародних фінансових ресурсів у процесі відновлення економіки.

Наявність недоліків. У даній роботі суттєвих недоліків не виявлено.

Загальний висновок і оцінка роботи. Дана робота виконана на актуальну тему, носить теоретичне, аналітичне та практичне значення і має ряд вагомих і практичних рекомендацій.

Оцінка відмінно.

Рецензент: Полюхович Андрій Геннадійович, директор ТОВ «КУА «ВЕНТУРІКО»

Полюхович А.Г.

Підпис, МП П.І.П.

«___» _____ 20___ р.

АНОТАЦІЯ
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Метою кваліфікаційної роботи є комплексне дослідження особливостей діяльності державних банків України в умовах воєнного стану, визначення основних тенденцій, ризиків і перспектив їхнього розвитку у процесі післявоєнного відновлення економіки.

Згідно з метою, варто вирішити наступні завдання: розкриття сутності, функцій та структури банківської системи України, особливостей державного регулювання у кризових умовах; аналіз зарубіжного досвіду діяльності державних банків у періоди фінансових і політичних криз; проведення оцінки динаміки розвитку банківського сектору України у 2020–2025 рр.; дослідження сучасного фінансового стану, проблем та результатів діяльності ключових державних банків України; визначення перспективних напрямів розвитку державних банків у післявоєнний період.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес діяльності державних банків України в умовах воєнного стану.

Предметом кваліфікаційної роботи є економічні, фінансові та організаційні особливості їх функціонування, стабілізаційні механізми та напрями розвитку в умовах кризової економіки.

Базою дослідження виступають державні банки України.

За результатами дослідження сформульовані підходи до оцінки ролі державних банків як стабілізуючого інструменту економіки під час воєнного стану.

Запропоновані рекомендації можуть бути використані Міністерством фінансів, Національним банком України та самими державними банками для вдосконалення політики управління активами, підвищення фінансової стійкості, розробки програм реструктуризації проблемних кредитів та залучення міжнародних фінансових ресурсів у процесі відновлення економіки.

Кваліфікаційна робота містить 40 сторінок основного тексту, 9 таблиць, 1 рисунок, список використаних джерел з 48 найменувань, 3 додатки.

Ключові слова: державні банки, банківська система, фінансова стабільність, антикризове управління, банківські ризики.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2025

Рік захисту роботи: 2026

ABSTRACT

FEATURES OF STATE BANKS' ACTIVITIES UNDER MARTIAL LAW

The purpose of this thesis is to conduct a comprehensive study of the features of banks in Ukraine under martial law, identify the main trends, risks, and prospects for development in the process of post-war economic recovery.

In line with this purpose, the following tasks should be addressed: revealing the ess functions, and structure of the banking system of Ukraine, as well as the features of regulation in crisis conditions; analyzing foreign experience of state banks' activities d periods of financial and political crises; assessing the dynamics of the Ukrainian banking sec development in 2020–2025; researching the current financial condition, problems, performance of Ukraine's key state banks; identifying promising areas for the developm state banks in the post-war period.

The object of the qualification work is the process of activity of Ukrainian state-o banks under martial law.

The subject of the qualification work is the economic, financial, and organiza features of their functioning, stabilization mechanisms, and areas of development in a economy.

The research base of the study is state-owned banks in Ukraine.

Based on the results of the research, approaches have been formulated to assess the of state banks as a stabilizing instrument of the economy during martial law.

The proposed recommendations can be implemented by the Ministry of Finance National Bank of Ukraine, and the state-owned banks to enhance asset management pol increase financial sustainability, develop restructuring programs for problematic loans, and a international financial resources in the course of post-war economic recovery.

The qualification thesis comprises 40 pages of main text, 9 tables, 1 figure, a list sources used, and 3 appendices.

Keywords: state banks, banking system, financial stability, crisis management, ba risks.

Year of completion of the qualification work: 2025.

Year of defense: 2026.

ЗМІСТ

ВСТУП 6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 9
1.1. Сутність банківської системи, її типи, функції, державне регулювання банківської системи в Україні 9
1.2. Зарубіжний досвід особливостей діяльності державних банків 15
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 19
2.1. Аналіз динаміки розвитку банківського сектору України 19
2. 2. Оцінка сучасного стану діяльності державних банків в Україні 28
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ ЗА ВОЄННОГО СТАНУ ТА У ПІСЛЯВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ 36
ВИСНОВКИ 42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ..... **Error! Bookmark not defined.**
ДОДАТКИ ..... **Error! Bookmark not defined.**
Додаток А ..... **Error! Bookmark not defined.**
Додаток Б ..... **Error! Bookmark not defined.**
Додаток В ..... **Error! Bookmark not defined.**

ВСТУП

Сучасна банківська система є ключовою складовою фінансової архітектури будь-якої держави. Вона забезпечує не лише обіг грошових ресурсів, але й формує основу економічного зростання, інвестиційної активності та соціальної стабільності. Особливої ваги банківський сектор набуває в умовах кризових явищ – економічних, політичних чи воєнних, коли саме від ефективності його функціонування залежить життєздатність держави та добробут громадян. Початок повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України у лютому 2022 року кардинально змінив макроекономічне середовище, створивши безпрецедентні виклики для всіх секторів економіки, зокрема банківського. У цих умовах саме державні банки стали опорою фінансової системи, взявши на себе функції забезпечення безперервності платежів, збереження довіри вкладників, підтримки ліквідності та реалізації ключових державних програм фінансової допомоги населенню і бізнесу.

В умовах руйнівного впливу війни державні банки не лише зберегли стабільність, але й продемонстрували здатність до адаптації та трансформації. Попри втрату частини активів, проблемні кредити та підвищений рівень фіскальних ризиків, вони залишаються ключовим чинником фінансової безпеки держави. Особливо важливою є їхня участь у реалізації програм «єОселя», «5–7–9 %», кредитуванні оборонного сектору, “зелених” проєктах та цифровізації платіжної інфраструктури. Разом із тим, діяльність державних банків в умовах воєнного стану виявила низку системних проблем – надмірну концентрацію проблемних кредитів (NPL), потребу в додатковій капіталізації, залежність від фіскальних ресурсів, політичні ризики у сфері корпоративного управління. Усе це актуалізує необхідність глибокого аналізу особливостей функціонування державних банків у кризових умовах та формування стратегічних підходів до їх розвитку в післявоєнний період.

Дослідження діяльності державних банків під час війни є надзвичайно актуальним, адже воно поєднує два ключові напрями сучасної фінансової науки – банківську стабільність і державне антикризове управління. Український досвід є унікальним: вперше у новітній історії держава зуміла зберегти функціонування фінансової системи під час повномасштабної війни, при цьому не допустивши масових банкрутств банків та паніки серед вкладників. Дослідженню проблем розвитку та функціонування банківської системи України присвячено значну кількість праць вітчизняних науковців, таких як: С. М. Ганзюк, Л.С. Федевич, М.С. Ливдар [1], Л. О. Зайцева [2], М. В. Максімова [3], В. М. Мельник, М. О. Житар, Г. М. Пурій, Л. О. Примостка, О.В. Тарасова [4], С.М. Ксьондз, Н. П. Погореленко [5], Н. М. Матвійчук, С. А. Теслюк та ін.

Метою дипломної роботи є комплексне дослідження особливостей діяльності державних банків України в умовах воєнного стану, визначення основних тенденцій, ризиків і перспектив їхнього розвитку у процесі післявоєнного відновлення економіки.

Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

1. Розкрити сутність, функції та структуру банківської системи України, особливості державного регулювання у кризових умовах.
2. Проаналізувати зарубіжний досвід діяльності державних банків у періоди фінансових і політичних криз.
3. Провести оцінку динаміки розвитку банківського сектору України у 2020–2025 рр.
4. Дослідити сучасний фінансовий стан, проблеми та результати діяльності ключових державних банків України.
5. Визначити перспективні напрями розвитку державних банків у післявоєнний період, зокрема їхню роль у фінансуванні відновлення економіки та цифровізації фінансової інфраструктури.

Об’єктом дослідження є діяльність державних банків України в умовах воєнного стану.

Предметом – економічні, фінансові та організаційні особливості їх функціонування, стабілізаційні механізми та напрями розвитку в умовах кризової економіки.

У роботі використано методи порівняльного та статистичного аналізу, інституційного підходу, економічного моделювання, системного узагальнення та аналітичної інтерпретації даних звітів Національного банку України, Міністерства фінансів, державних банків, міжнародних організацій (МВФ, Світового банку, ЄБРР).

Наукова новизна роботи полягає у системному підході до оцінки ролі державних банків як стабілізуючого інструменту економіки під час воєнного стану, а також у визначенні напрямів їхнього структурного оновлення та участі в програмах післявоєнного відновлення України.

Отримані результати можуть бути використані Міністерством фінансів, Національним банком України та самими державними банками для вдосконалення політики управління активами, підвищення фінансової стійкості, розробки програм реструктуризації проблемних кредитів та залучення міжнародних фінансових ресурсів у процесі відновлення економіки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

1.1. Сутність банківської системи, її типи, функції, державне регулювання банківської системи в Україні

Створення та розвиток сучасної банківської системи України розпочалися після проголошення незалежності в 1991 році. Однією з основних правових засад для формування національної банківської системи став прийнятий 20 березня 1991 року Верховною Радою України Закон «Про банки і банківську діяльність». Цей закон став основою для встановлення правових принципів функціонування банків, визначив порядок їх створення та основні засади їх діяльності. Банки здійснюють основні операції на грошовому ринку, взаємодіють з іншими фінансовими інститутами, а також займаються регулюванням і контролем за грошовими потоками.

У науковій літературі існує різноманітність підходів до визначення поняття «банківська система» (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Підходи до визначення сутності поняття «банківська система»

Вчений	Сутність поняття «банківська система»
Холодна Ю. Є., Рац О. М.	Банківська система є частиною фінансової системи країни, що підпорядковується загальним економічним законам, властивим громадянському суспільству. Вона включає сукупність різноманітних національних банківських установ, що відрізняються організаційно-правовою формою та спеціалізацією, але функціонують у межах єдиного фінансового середовища та єдиного грошово-кредитного механізму в певний історичний період.
Кузнецова С. А.	Банківська система являє собою законодавчо оформлену та чітко структуровану сукупність фінансових посередників, які займаються банківською діяльністю на постійній професійній основі і взаємодіють між собою в межах самостійної економічної структури.
Волкова В. В.	Банківська система включає в себе фінансово-кредитні установи, що працюють у країні відповідно до законодавства, взаємодіють між собою та забезпечують функціонування грошового ринку і економіки.
Дзюблюк О. В.	Банківська система є сукупністю всіх банків країни, які взаємодіють між собою, дотримуючись встановлених норм і правил ведення банківської діяльності. Її метою є забезпечення ефективного грошово-кредитного

	регулювання економіки, кредитно-розрахункового обслуговування господарської діяльності та стабільної роботи банківських установ.
Крупка М. І.	Банківська система – це сукупність усіх банківських установ, що функціонують у певній країні протягом конкретного історичного періоду, перебувають у тісній взаємодії одна з одною, утворюючи організаційно-правову та економічну структуру, яка забезпечує стабільне функціонування грошового ринку та національної економіки.

Джерело: складено на основі [6; 7; 8; 9; 10]

Банківська система є важливою складовою частиною фінансової системи держави, що функціонує в межах загальних економічних законів громадянського суспільства. Вона включає національні банківські установи, що відрізняються за організаційно-правовою формою та спеціалізацією, але діють в рамках єдиної фінансової системи та грошово-кредитного механізму протягом певного історичного періоду. Ця система динамічно розвивається та адаптується до змін економічної ситуації та потреб ринкової економіки.

Порівнюючи банківську систему з іншими системами, можна виділити спільні риси, що характерні для всіх систем, що підтверджує її цілісність, а також особливості, які підкреслюють специфіку саме банківської системи [10, с. 16].

У таблиці 1.2 наведені як загальні, так і специфічні характеристики банківської системи.

Таблиця 1.2

Загальні та специфічні риси банківської системи

Загальні риси	Специфічні риси
1. Об'єднання численних однотипних елементів, що підпорядковуються однаковим цілям. В банківській системі такими елементами є окремі банки, основна мета яких – отримання прибутку, за винятком Національного банку України.	1. Дворівнева структура банківської системи. Це характерно для банківських систем у ринкових економіках, де центральний банк (перший рівень) виконує функції емісії, кредитування, розрахункових та касових операцій, а комерційні банки (другий рівень) надають послуги економічним суб'єктам.
2. Динамічність. Банківська система постійно адаптується до змін в економічному середовищі, вдосконалюючи методи та інструменти банківської діяльності та розширюючи спектр банківських операцій.	2. Централізоване регулювання. Центральний банк здійснює централізований контроль за діяльністю банківської системи та кожної банківської установи.
3. Закритість. Учасники банківської системи зосереджуються на специфічній діяльності, пов'язаній з грошовою сферою	3. Гнучке поєднання високого рівня централізованого управління з збереженням економічної незалежності та відповідальності

та банківськими операціями. Частина інформації є банківською таємницею і не підлягає розголошенню чи передачі в інші системи.	кожного банку за результати своєї діяльності в межах системи.
4. Саморегуляція. Система здатна швидко адаптуватися до змін зовнішніх умов та приймати відповідні рішення.	4. Наявність загальносистемної інфраструктури, що забезпечує ефективне функціонування окремих банківських установ та їх взаємодію.

Джерело: складено на основі [10; 11]

Згідно з теорією банківських систем, виділяють три основні типи організації банківської структури:

1. Одноріvнева банківська система. Основною характеристикою цієї моделі є те, що всі функції, що зазвичай виконуються як центральним, так і комерційними банками, об'єднані в одній установі. Така система може забезпечити централізоване управління та узгоджену економічну політику, але через відсутність конкуренції та ринкових стимулів вона має значні недоліки, що негативно впливають на якість та ефективність банківських послуг. Цей тип системи зазвичай притаманний слаборозвиненим країнам або державам з тоталітарним чи адміністративно-командним управлінським режимом.
2. Дворівнева банківська система. Цей тип системи є характерним для ринкових економік і передбачає розподіл банків на два основні рівні: центральний банк і комерційні банки. Така організація дозволяє ефективно здійснювати монетарну політику та обслуговувати економічних суб'єктів. Центральний банк, або банк першого рівня, є головним фінансовим центром держави, що контролює емісію грошей, грошову масу, інфляцію і стабільність національної валюти, а також регулює діяльність комерційних банків через встановлення економічних нормативів і проведення регуляторних заходів. Комерційні банки, або банки другого рівня, виконують роль багатофункціональних установ, які обслуговують економічних суб'єктів, надаючи різноманітні фінансові послуги, такі як кредитування, депозити, валютні операції та інші розрахункові послуги.

3. Трирівнева банківська система. Така модель є характерною для країн Європейського Союзу, де на першому рівні знаходиться Європейський центральний банк (ЄЦБ), який координує діяльність центральних банків країн-членів ЄС. На другому рівні розташовані національні центральні банки, що реалізують спільну політику ЄС у галузі грошово-кредитного регулювання, контролюють діяльність комерційних банків і виконують функції емісійних центрів, а також є банками для урядів. На третьому рівні функціонують комерційні банки, які безпосередньо надають фінансові послуги бізнесу та населенню.

Незважаючи на структурні відмінності, основною метою всіх цих банківських систем є забезпечення стабільності та розвитку економіки країни. Банківська система виконує ряд ключових функцій, які сприяють стабільності та ефективності економічної діяльності, серед яких трансформаційна, емісійна та стабілізаційна функції (див.рис.1.1).

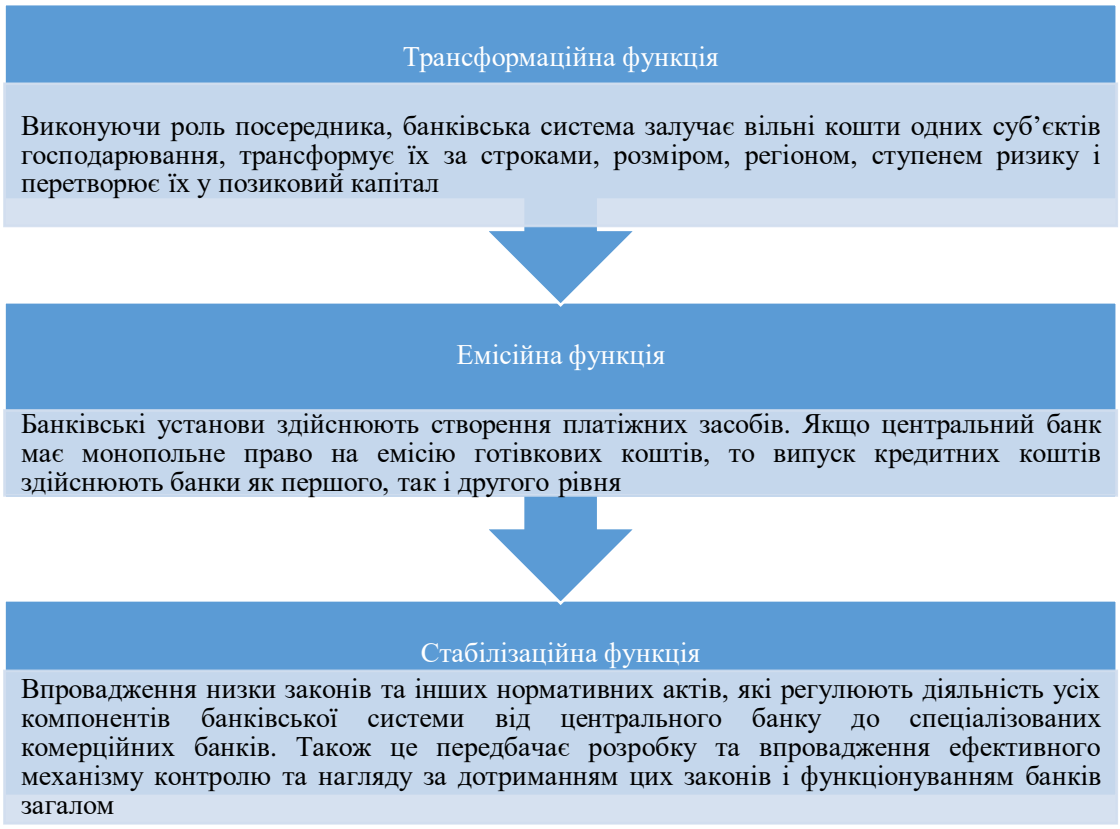


Рис.1.1 Функції банківської системи [12]

Банківська система України є дворівневою та складається з таких рівнів:

1. Перший рівень – Національний банк України (НБУ), який є центральним банком і відповідає за управління всією грошово-кредитною системою країни. Основними клієнтами НБУ є інші банки та державні органи.
2. Другий рівень – комерційні банки, що мають різну форму власності та спеціалізацію. Вони обслуговують підприємства, організації та населення, надаючи різноманітні банківські послуги.

Банківська система України функціонує на основі вертикальних та горизонтальних зв'язків між установами. Вертикальні відносини означають підпорядкування комерційних банків Національному банку, який виконує роль наглядового органу. Горизонтальні відносини відображають рівноправне партнерство та конкуренцію між банками другого рівня, що забезпечує ефективність і розвиток банківського сектора.

Національний банк України є центральною фінансовою установою держави, яка не підпорядковується жодній з гілок влади і є економічно самостійною організацією. Однак НБУ звітує перед Верховною Радою та Президентом України про свою діяльність Згідно з Конституцією України (ст. 99), основною функцією НБУ є забезпечення стабільності національної валюти. Виконуючи цю функцію, НБУ орієнтується на досягнення та підтримку цінової стабільності в країні, а також сприяє стійким темпам економічного зростання та підтримує економічну політику уряду. Окрім цього, НБУ виконує низку додаткових функцій.

Законодавство України визначає дворівневу систему управління Національним банком, що включає Раду НБУ та Правління НБУ (див. додаток А).

Банком є юридична особа, яка на підставі відповідної ліцензії має право приймати вклади від фізичних і юридичних осіб, розміщувати залучені кошти на власний ризик, відкривати та вести банківські рахунки, а також надавати інші фінансові послуги [13].

Комерційні банки другого рівня відіграють важливу роль у функціонуванні фінансової системи країни [14]. Вони обслуговують

підприємства, організації та населення, надаючи широкий спектр послуг, таких як прийом депозитів, надання кредитів, проведення розрахунково-касових операцій та валютних операцій.

Основні функції банків другого рівня включають:

- Платіжно-розрахункова функція, яка полягає в тому, що банки виконують роль посередників у платіжних розрахунках між фізичними та юридичними особами, а також між самими юридичними особами.
- Ощадно-капіталотворча функція, що передбачає залучення заощаджень і доходів від фізичних та юридичних осіб, а також їх подальшу трансформацію в капітал для кредитування та інвестицій. Ця функція сприяє мобілізації фінансових ресурсів, що в свою чергу підтримує економічне зростання та розвиток держави.
- Кредитно-інвестиційна функція, що полягає в тому, що комерційні банки надають фінансові ресурси підприємствам та приватним особам через кредитування, в результаті чого створюються нові кредитні гроші.
- Трансформаційна функція, що полягає в здатності банків перетворювати короткострокові дрібні тимчасово вільні ресурси в довгострокові позикові кошти, задовольняючи потреби учасників економіки.

Банківське регулювання є однією з ключових функцій Національного банку України (НБУ), яке полягає в розробці та впровадженні нормативно-правових актів, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи їх роботи, порядок здійснення нагляду, а також встановлюють відповідальність за порушення банківського законодавства[15].

Державне регулювання банківської діяльності здійснюється НБУ через кілька основних форм: адміністративне регулювання, індикативне регулювання.

Згідно з Законом України "Про Національний банк України", на НБУ покладена функція банківського нагляду. Головною метою банківського регулювання та нагляду є забезпечення безпеки та фінансової стабільності банківської системи, а також захист інтересів вкладників і кредиторів.

Нормативно-правове регулювання банківської системи включає сукупність законодавчих та нормативних актів, які визначають правила, вимоги та стандарти, необхідні для ефективного функціонування банківської системи [15]. Основною метою цього регулювання є забезпечення стабільності банків, захист прав вкладників, мінімізація ризиків та підтримка належного функціонування фінансової системи в цілому.

Основним органом, що здійснює регулювання банківської діяльності, є Національний банк України (НБУ). Головним нормативно-правовим актом, що регулює діяльність НБУ, є Закон України «Про Національний банк України». Окрім цього, існує низка інших законів та постанов, які стосуються банківської діяльності та фінансового регулювання в Україні (додатки Б, В). Ці нормативно-правові документи забезпечують ефективну роботу банківської системи, гарантують її стабільність, безпеку та відповідність міжнародним стандартам.

1.2. Зарубіжний досвід особливостей діяльності державних банків

Державні банки відіграють важливу роль у фінансових системах багатьох країн. Вони можуть мати різні функції та цілі залежно від специфіки економіки держави, рівня розвитку фінансової системи та соціально-економічних умов. У більшості випадків діяльність державних банків орієнтована на забезпечення економічної стабільності, підтримку стратегічно важливих секторів економіки, а також реалізацію державної фінансової політики.

Зарубіжний досвід діяльності державних банків свідчить про різноманітність їхніх моделей і підходів до регулювання та нагляду, що залежить від економічних і політичних особливостей кожної країни.

У зарубіжних країнах існують різні моделі державних банків, які залежать від структури фінансової системи, економічних пріоритетів, а також від конкретної політики кожної держави. Державні банки можуть виконувати

найрізноманітніші функції, від фінансування національних інфраструктурних проектів до сприяння розвитку соціально важливих галузей економіки[18].

Японський банк розвитку (Japan Bank for International Cooperation, JBIC) є одним із ключових гравців на фінансовому ринку Японії. Створений в 1999 році, JBIC функціонує як державна фінансова інституція, основною метою якої є сприяння розвитку економіки через підтримку зовнішньоекономічної діяльності, а також через фінансування великих інфраструктурних проектів як в Японії, так і за кордоном. JBIC активно залучає іноземні інвестиції для реалізації проектів, пов'язаних з енергетикою, транспортуванням, а також іншими стратегічними інфраструктурними сферами. Одна з важливих функцій JBIC – підтримка експорту японських компаній, зокрема через надання кредитів та страхування ризиків для японських компаній, що працюють на міжнародних ринках. Це дозволяє японським компаніям конкурувати на глобальній арені.

Діяльність JBIC також охоплює забезпечення фінансування для проектів з екологічної безпеки, розвитку зеленої енергетики та зменшення негативного впливу на довкілля. Оскільки Японія є однією з провідних країн у технологічному секторі, JBIC активно інвестує в екологічно чисті технології та інновації, що відповідають стратегічним цілям Японії щодо стійкого розвитку [19].

KfW Bankengruppe – один з найбільших і найвідоміших державних банків Німеччини, який займається фінансуванням інфраструктурних та соціальних проектів. KfW було створено ще в 1948 році як частина післявоєнної відбудови Німеччини, і з того часу банк значно розширив свою діяльність.

Завдяки своїй діяльності, KfW робить значний внесок у стабільність економіки Німеччини та забезпечення її довгострокового розвитку, сприяючи розвитку як економічно важливих секторів, так і соціально значущих програм.

Банк розвитку Великобританії (UK Development Bank) був створений як частина урядової стратегії для підтримки довгострокового економічного розвитку країни. Він став важливим інструментом для фінансування

стратегічних секторів, таких як інфраструктура, енергетика, наука та технології. Хоча цей банк є порівняно новим інститутом, його роль у державній фінансовій політиці швидко зросла завдяки високій ефективності в реалізації національних проектів [20].

Китайський банк розвитку (China Development Bank, CDB) є найбільшим і найвпливовішим державним фінансовим інститутом у Китаї. Він відіграє ключову роль у забезпеченні фінансування для найбільших інфраструктурних проектів країни, а також активно бере участь у реалізації міжнародних ініціатив, таких як проект "Один пояс, один шлях" (Belt and Road Initiative, BRI).

Банк Франції є центральним банком Франції і одночасно важливим учасником економічної політики країни в рамках Європейської центральної банківської системи. У той же час Франція має інші спеціалізовані фінансові інститути для підтримки інвестицій у стратегічні сектори економіки. Одним із таких є Фонд стратегічних інвестицій Франції, створений в 2015 році [21]. Франція ставить собі амбітні цілі щодо скорочення викидів вуглецю, і Фонд надає фінансування для реалізації зелених проектів, таких як відновлювальні джерела енергії, енергозбереження та екологічна модернізація виробництва.

Однією з ключових задач фонду є модернізація транспортної, енергетичної та цифрової інфраструктури країни, що є важливим аспектом для підвищення рівня життя французьких громадян і забезпечення національної економічної безпеки. Окрім інфраструктурних та екологічних проектів, фонд підтримує розвиток французької економіки знань, включаючи фінансування освітніх, наукових та дослідницьких ініціатив. Це сприяє створенню інноваційних продуктів та послуг, а також підвищує конкурентоспроможність Франції на міжнародному рівні.

У США державні банки виконують специфічні функції, спрямовані на підтримку економічного розвитку та стратегічних галузей. Основними державними фінансовими установами є Експортно-імпортний банк США (Ex-Im Bank), який займається підтримкою експортно-імпортних операцій

американських компаній, а також Федеральна корпорація з кредитування фермерів (Farm Credit Administration, FCA), що забезпечує фінансування аграрного сектору.

Ex-Im Bank сприяє розширенню міжнародної торгівлі, надаючи кредити та гарантії для експортерів, що допомагає американським підприємствам виходити на глобальні ринки. FCA, у свою чергу, фокусується на сільськогосподарському кредитуванні, підтримуючи фермерів та сільськогосподарські кооперативи шляхом доступних фінансових ресурсів.

Аналізуючи діяльність державних банків у різних країнах, можна виокремити їхні основні функції та стратегічні напрямки (Таблиця 1.3).

Таблиця 1.3

Порівняння моделей державних банків

Країна	Державні банки	Основні функції	Стратегія
Японія	Японський банк розвитку (JBIC)	Фінансування інфраструктури, підтримка експорту японських компаній.	Підтримка міжнародної економіки.
Німеччина	KfW Bankengruppe	Підтримка малого та середнього бізнесу, фінансування екологічних ініціатив.	Сприяння сталому розвитку.
Франція	Банк Франції	Фінансування підприємств, розвиток інфраструктури.	Підтримка стратегічних інвестицій.
США	Ex-Im Bank, FCA	Підтримка експорту, фінансування фермерських проєктів.	Сприяння розвитку агросектору та експорту.
Китай	Банк розвитку Китаю	Підтримка інфраструктурних проєктів, міжнародна кредитна діяльність.	Розширення економічного впливу через фінансування.

Джерело: складено автором. на основі [19-21]

Міжнародний досвід свідчить, що державні банки виконують різноманітні функції залежно від економічних умов і потреб конкретної країни.

Кожна країна адаптує свою систему державних банків відповідно до політичних та економічних реалій. Важливим аспектом залишається постійне вдосконалення банківських стратегій, розвиток інновацій та підтримка соціальних ініціатив.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Аналіз динаміки розвитку банківського сектору України

Банківський сектор України протягом 2020–2024 років пройшов через низку глибоких трансформацій, викликаних поєднанням зовнішніх і внутрішніх шоків, які суттєво змінили динаміку розвитку, поведінку учасників ринку, та вимоги до регулювання й управління [24].

У 2020–2021 роках одним із головних факторів стало поширення пандемії COVID-19, що призвело до тимчасового спаду економічної активності, послаблення ділової активності, зростання неоплачених кредитів і необхідності державної підтримки. У цей період банки були змушені адаптуватися до нових операційних умов – з переходом до дистанційного обслуговування, змінами депозитної поведінки домогосподарств і бізнесу, а також підвищеними вимогами до резервування та ліквідності [25].

Однак найістотнішим поштовхом змін стала повномасштабна агресія Росії проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 року. Саме воєнний стан створив новий контекст функціонування банків – це і значні операційні ризики (через пошкодження інфраструктури, масові переселення, обмеження руху капіталів), і нові кредитні ризики (через зупинку чи переорієнтацію бізнесу, втрату активів, переїзд клієнтів), і підвищення ролі державних банків як системоутворюючих інститутів, що виконують соціально-фінансові функції (виплати пенсій, виплати переселенцям, управління держпрограмами кредитування). У такому середовищі банки мали проявити гнучкість: швидко адаптувати операційну модель, підсилювати мобільні цифрові канали, підвищувати резерви, одночасно підтримуючи довіру вкладників.

Водночас, незважаючи на значні виклики, сектор продемонстрував помітну стійкість – як показник системної міцності фінансової системи. Банки успішно мобілізували депозити домогосподарств, здійснювали нарощування

портфелів державних цінних паперів у рамках політики підтримки держави, почали відновлювати кредитування у гривні, знижуючи залежність від валютних ризиків [26]. Викликом лишається якість кредитного портфеля, наявність значної частки державних банків як інституцій-опор, а також необхідність швидкої трансформації бізнес-моделей з урахуванням поствоєнного відновлення.

Динаміка основних макроагрегатів банківського сектору України упродовж 2020–2024 років відображає глибокі структурні зрушення, зумовлені як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. У період пандемії COVID-19 (2020–2021 рр.) спостерігалося тимчасове уповільнення темпів приросту активів і депозитів, однак уже в наступні роки, попри воєнні ризики, банківська система продемонструвала суттєву адаптацію та стабільність.

Отож, розглянемо таблицю 2.1, що подає ключові агрегатні показники розвитку банківського сектору України у 2020–2024 роках. Дані взяті зі щорічного аналітичного огляду Національного банку України «Banking Sector Review» (лютий 2025 р.) [27].

Таблиця 2.1

Ключові агрегатні показники банківського сектору України, 2020–2024 рр. (грн. млрд / кількість установ)

Рік	Кількість діючих банків (станом на кінець року)	Загальні активи, млрд грн	Роздрібні депозити, млрд грн	NPL (приблизно, % – кінець періоду)
2020	73	2 206	682	нижче середнього рівня наступних періодів
2021	71	2 358	727	—
2022	67	2 717	933	зростання проблемної заборгованості (NPL)
2023	63	3 311	1 084	поступове зниження NPL після пікового рівня
2024	61	3 775	1 216	30,3 % (IV кв. 2024 р., за даними НБУ)

Джерело: Національний банк України. Banking Sector Review, February 2025 / таблиця «Key banking sector indicators» [27].

Загальні активи банків зросли з 2 206 млрд грн у 2020 р. до 3 775 млрд грн у 2024 р., що становить приріст близько 71 % за чотири роки. Така

позитивна динаміка пояснюється кількома чинниками. По-перше, відбулося збільшення інвестицій у державні цінні папери, що стало наслідком політики підтримки фінансування державного бюджету під час війни. Банки, маючи значний надлишок ліквідності, активно вкладали кошти в ОВДП як у надійний, гарантований інструмент збереження капіталу. По-друге, важливу роль відіграло зростання кредитування у гривні, особливо у 2023–2024 рр., коли банківська система почала поступово відновлювати кредитну активність, у тому числі через державні програми («5-7-9 %», «єОселя» тощо). По-третє, частина приросту активів пов'язана з девальваційними ефектами, які збільшували гривневий еквівалент валютних активів банків.

Обсяг роздрібних депозитів (кошти домогосподарств) демонструє стійку позитивну динаміку – з 682 млрд грн у 2020 р. до 1 216 млрд грн у 2024 р. Це свідчить про відновлення довіри населення до банківської системи навіть в умовах війни, а також про підвищення фінансової культури громадян [28].

Накопичення депозитів населення стало одним із ключових джерел ресурсної бази для банків, що дало можливість підтримувати кредитну активність у національній валюті.

Кількість установ на ринку скоротилась з 73 у 2020 р. до 61 у 2024 р. Цей тренд продовжує багаторічну тенденцію очищення банківської системи, розпочату після кризових подій 2014–2015 рр. Вихід слабких або неплатоспроможних банків зменшує ризики системних потрясінь і сприяє укрупненню капіталу.

Показник частки непрацюючих кредитів (NPL) у 2022 р. зріс до пікових значень через погіршення фінансового стану позичальників та втрати активів у зонах бойових дій. Проте вже у 2023–2024 рр. спостерігалося поступове покращення ситуації: частка NPL скоротилася до 30,3 % станом на IV кв. 2024 р. (за методологією НБУ)[28]. Зниження стало результатом активного списання проблемних кредитів, реструктуризації заборгованості та збільшення обсягів нового кредитування, що зменшило питому вагу «старих» проблемних активів.

Наступний ключовий аспект – це зміна у структурі власності банківського сектора та зростання ролі державних банків. У період 2022–2024 років цей процес прискорився під впливом як кризових факторів (війна, економічні шоки), так і намірів держави посилити контроль над системоутворюючими фінансовими інститутами.

За даними на кінець IV кварталу 2024 року, частка державних банків у чистих активах (net assets) становила приблизно 53.3 %, а частка роздрібних депозитів, які вони утримували, – близько 63.3 %. Ці показники свідчать про те, що державні банки вже не лише відіграють пасивну роль, але стають основним «каркасом» банківської системи, забезпечуючи фундамент соціального банкінгу, участь у програмах державної підтримки та стабілізації фінансового ринку. До таких установ станом на 2024 рік належать, зокрема, ПриватБанк (націоналізований), Ощадбанк, Укргазбанк, Укрексімбанк та інші публічні фінансові установи. Звіти Міністерство фінансів України містять регулярну інформацію про ключові показники (KPIs) цих банків [29].

Домінування державних банків означає, що приватні банки у деяких сегментах кредитування можуть мати меншу частку – це створює потенційні бар’єри для конкуренції та інновацій. Водночас у період воєнного стану державні банки виконують функцію стабілізаторів: вони мобілізують депозити, забезпечують платіжні операції держави, беруть участь у програмах кредитної підтримки (наприклад, «еОселя», кредитування бізнесу за державною програмою). Але зростання ролі державних банків також ставить нові виклики: необхідність посилення корпоративного управління, прозорості, управління ризиками, оскільки системні ризики концентруються саме через великі державні фінансові установи.

За останні роки кредитна активність банківського сектору України пройшла через стадії спаду, стабілізації та відновлення. Особливо важливим є аналіз темпів і напрямків кредитування у гривні (національна валюта), оскільки це дозволяє зменшити валютні ризики та стимулювати внутрішню економіку.

Згідно з повідомленням Національний банк України (НБУ), «чисті гривневі кредити бізнесу» зростають безперервно протягом 1,5 року станом на початок 2025 року. Усього за 2024 рік вони зросли на ≈ 20,6 % р/р. У сегменті малих та середніх підприємств (МСП) чисті гривневі кредити збільшилися за рік на ≈ 22,1 % р/р (кінець 2024) і їх частка в портфелі бізнес-кредитів склала 60,2%. Секторально найбільшими темпами зростання у Q4 2024 характеризувалися кредити харчовій промисловості та машинобудування. У державних банках темп росту бізнес-кредитування становив +24,8 % р/р. Частка кредитів з терміном понад 3 роки у гривні (для бізнесу) зросла: у Q4 2024 їх приріст склав понад +58 % р/р, а частка в портфелі – 25,2% [29].

Чисті гривневі кредити домогосподарствам (населення) у Q4 2024 зросли +39,9 % р/р. У Q3 2024 приріст чистих гривневих роздрібних кредитів становив +40,7 % р/р, зокрема нерухомість (іпотека) зросла +10,8 % кв/кв, ~+85 % р/р. Програма державної підтримки «еОселя» (підтримка житла) розширювалася: у Q3 2024 її портфель зріс на ~3,5 млрд грн до ~21,3 млрд грн, частка іпотеки в нетто-гривневому портфелі роздрібних кредитів становила 13,4%. При цьому в роздрібному портфелі домінують незабезпечені кредити (споживчі), що залишає сектор вразливим до змін доходів домогосподарств.

У відповідь на підвищені ризики (воєнний стан, економічна невизначеність) банки збільшували частку інвестування у державні облігації (ОВДП) – як більш надійний актив і інструмент ліквідності. За Q3 2024 портфель ОВДП зріс +8,9 % кв/кв і +39 % р/р.

Таблиця 2.2

Динаміка кредитування гривневих нетто-кредитів у секторі (приблизні дані)

Сегмент	Період	Темп приросту (р/р)	Додаткові деталі
Бізнес, гривневі кредити (нетто)	2024 рік	≈ +20,6 %	Частка МСП – ~60,2 % портфелю
МСП, гривневі кредити	Q4 2024	≈ +22,1 %	Частка понад 60 %
Домогосподарства, гривневі кредити	Q4 2024	≈ +39,9 %	Іпотека +10,8 % кв/кв у Q3 2024

Іпотека (роздріб)	Q3 2024	~+85 % р/р	Частка іпотеки ~13,4 % нетто-гривневих роздрібних кредитів

Джерело: складено автором на основі [25, 26, 29, 30].

Станом на 1 січня 2025 року рівень непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі України склав 30,3 %, що означає зниження на 7,1 в.п. порівняно з 1 січня 2024 року. На 1 липня 2024 року NPL у банках становив ~34,6 %, що вже відображало тенденцію до зниження (на –2,8 в.п. від початку року). За даними CEIC, NPL-ratio у грудні 2024 р. становив 30,3 %. За оцінками у середині 2025 року, доля NPL продовжує знижуватись – до ~27 % у II кварталі 2025 р. Активні списання та реструктуризації проблемних кредитів, особливо в державних банках, що створило підстави для зменшення обсягу NPL. Зростання обсягів нового кредитування призвело до того, що «старі» кредити з високим рівнем невиконання становлять меншу частину портфелю.

Підвищена дисципліна банків у питанні управління ризиком та використання моделей скорингу, моніторингу, а також більш консервативні відрахування резервів.

Таблиця 2.3

Динаміка NPL-показника банківського сектору України

Дата	NPL ratio (%)	Коментарі
01.07.2024	~34,6 %	початок прискореного зниження
31.12.2024	30,3 %	значне покращення
II кв. 2025	~27 %	підтверджує тренд зниження

Джерело: складено автором на основі [28, 30, 31].

Хоча рівень NPL все ще залишається значним (понад 30 %), тенденція його зниження є позитивною. Вона свідчить про поліпшення якості портфелів банків, стабілізацію клієнтської бази та ефективну політику ризик-менеджменту. При цьому важливо відзначити, що частково покращення обумовлено не лише зменшенням проблемних активів, але й активним зростанням кредитування нових позичальників, що змінює структуру портфеля.

Окремо варто зазначити, що у публічних (державних) банках значна частка NPL все ще залишається – наприклад, на 01.01.2025 понад 84,7 % від загального обсягу NPL у системі зосереджено в державних банках. Це означає,

що державні банки відіграють ключову роль як у кредитуванні, так і в управлінні старими проблемними зобов'язаннями.

У сучасних умовах функціонування банківського сектору України важливим аспектом стає не лише класична банківська діяльність – кредитування, залучення депозитів тощо – а й розвиток платіжної інфраструктури та цифрових каналів обслуговування. У період 2020–2024 років, а особливо під час воєнного стану після 24 лютого 2022 року, банки зіткнулися з низкою операційних викликів: обмеженням роботи фізичних відділень у зоні бойових дій, мобілізацією персоналу, ризиками пошкоджень інфраструктури, нестабільністю енергопостачання. У відповідь на це банківські установи прискорили розвиток безготівкових сервісів, інтернет-та мобільного банкінгу, а також розширили мережу POS-терміналів і модернізували АТМ. Ці трансформації не лише забезпечили стабільність платіжного обороту, але й стали драйвером зміни поведінки споживачів: перехід до безготівкових розрахунків, контактless-платежів, мобільних гаманців.

Для більш предметного розуміння темпів змін у платіжній інфраструктурі наведено таблицю з ключовими показниками: кількість POS-терміналів, активних карткових транзакцій безготівковим способом, динаміка АТМ-мережі тощо.

Таблиця 2. 4

Показники розвитку платіжної інфраструктури України, 2023–2024

Показник	2023	2024	Коментарі
Частка безготівкових карткових транзакцій (за кількістю)	~93 %	~94.6 %	Збільшення частки безготівкових операцій
Кількість POS-терміналів у торгівлі/обслуговуванні	~450 тис (на кінець 2023)	~496.6 тис (+ ~10.5 % р/р)	Активне зростання мережі прийому карток
Кількість АТМ	~15.9 тис (I півр. 2024)	майже без змін або незначне скорочення	Фокус переходу на безготівкові канали
Обсяг платежів через систему електронних платежів (SEP)	~423 млн платежів, ~210 трлн грн (2023)	~483 млн платежів, >241 трлн грн (2024)	Показує зростання обсягів платежів, підтверджує стійкість інфраструктури

Джерело: складено автором на основі [31, 32, 33].

У 2024 році частка карткових транзакцій, здійснених безготівково (тобто без видачі готівки), за кількістю досягла 94,6 %. Це означає, що абсолютна більшість операцій за картками відбувається без використання готівки – за рахунок розрахунків у точках торгівлі-послуг, онлайн-платежів, мобільних переказів.

Мережа POS-терміналів зросла на ~10,5 % у 2024 році порівняно з 2023-м (до ~496,6 тис. терміналів). Цей приріст відображає як відновлення діяльності торгівлі та сервісів у воєнний період, так і підсилення безготівкових каналів. 97,5 % терміналів підтримують контактless платіжні технології.

Що стосується АТМ-мережі, її чисельність залишилась стабільною або дещо скоротилась (~15,7 тис. чи 15,9 тис. одиниць) у 2024. Це свідчить про зменшення потреби у фізичній видачі готівки, а також про зміну фокусування банків на цифрові сервіси.

Система електронних платежів (SEP) регулюється НБУ – у 2024 році через неї пройшло понад 483 млн платежів на суму більше 241 трлн грн (зростання ~14 % за кількістю й за сумою) порівняно з 2023. Цей факт підтверджує надійність платіжної інфраструктури навіть у складних умовах війни та частих перешкод у роботі банківських/платіжних систем.

Розвиток мобільного і інтернет-банкінгу, а також технологій «open banking» (відкрите банківство) є одним із стратегічних напрямків. Наприклад, була затверджена концепція open banking, а регламент має запрацювати з 1 серпня 2025 року.

Воєнний стан наклав значний відбиток на діяльність банківського сектору України. Під час дії повномасштабної агресії та у супроводі бойових дій, масштабних переселень населення, перебоїв у енергопостачанні та ризиків кібератак банки стикнулися з низкою специфічних викликів, які вимагали оперативної реакції та переосмислення бізнес-моделей.

Пошкодження інфраструктури банківських установ (офісів, відділень, банкоматів) та логістики – це змушувало банки розгортати аварійні плани, відкривати резервні офіси за межами зон бойових дій, підсилювати IT-

інфраструктуру. Потреба в мобільності персоналу та змінах в організації роботи – переведення частини працівників на дистанційний режим або застосування гнучких графіків, подекуди тимчасове перекриття відділень у зоні бойових дій. Посилення кіберризиків: у воєнний час збільшується кількість загроз із боку кібератак, дистанційних шахрайств, фішингу. Банки змушені вкладати більше ресурсів у кібербезпеку та резервні системи.

Енергетична нестабільність та ризики відключень (електропостачання, інтернету) – що впливає на роботу платіжних систем, банкоматів і відділень. Банки створювали резерви живлення, аварійні лінії зв'язку, запасні канали обслуговування.

Значна частина економіки зазнала шоків: агросектор, виробництво, енергетика – або працювали в умовах бойових дій, або змушені були переорієнтовуватися чи тимчасово зупинятись. Це негативно вплинуло на позичальників та якість їхніх зобов'язань.

У відповідь банки та регулятор впровадили програми кредитної підтримки і реструктуризації: наприклад, дострокові списання, заходи з пом'якшення умов для позичальників, спеціальні державні програми через держбанки. Регулятор (НБУ) ухвалив низку рішень, спрямованих на стимулювання кредитування та підтримки економіки в умовах війни, зокрема затвердження Стратегії розвитку кредитування (червень 2024) та перехід на нову три-рівневу структуру капіталу для банків.

У період високих бюджетних витрат банки державного сектору стали «платіжним плечем» держави: здійснювали виплати пенсій, соціальних допомог, працювали як оператори державних програм переведення коштів переселенцям, військовим тощо. Це значно розширювало їхню операційну відповідальність і впливало на ресурсну базу. З іншого боку, це породжувало підвищені вимоги до прозорості, корпоративного управління та контролю ризиків у державних банках – оскільки державні банки виступають не лише комерційними структурами, але й інструментами державної політики.

Підсумовуючи аналіз динаміки розвитку банківського сектору України за 2020–2024 роки, можна констатувати, що незважаючи на значні зовнішні та внутрішні шоки (пандемія, повномасштабна агресія, економічна нестабільність), сектор не лише зберіг свою функціональність, але й адаптувався до нових умов. Спостерігається зростання активів, збільшення депозитної бази, розвиток безготівкових та цифрових каналів, відновлення кредитування у гривні, а також покращення якості кредитного портфеля. Разом із тим залишаються виклики – високий рівень NPL, концентрація в руках великих держбанків, операційні та кредитні ризики, пов'язані з війною. Ці тренди створюють платформу для подальшого розвитку сектору та визначають напрямки руху: підвищення ефективності, цифровізація, диверсифікація кредитного портфеля, покращення управління ризиками.

2. 2. Оцінка сучасного стану діяльності державних банків в Україні

Після 2014 року держава поступово концентрувала роль кількох великих банків як «системоутворюючих», а у період 2020–2024 ця роль значно посилилась. Початкові шоки COVID-19 (2020–2021) та повномасштабне вторгнення РФ (з 24.02.2022) підвищили потребу в «державних плечах» для проведення масових виплат, фінансування підвищених оборонних та бюджетних витрат і реалізації програм підтримки економіки.

За підсумками Q4 2024 частка державних банків у чистих активах сектору становила близько 53.3 %, а їх частка у роздрібних депозитах – ≈ 63.3 % (Q4 2024) [35]. Це підкреслює системну вагу держбанків у фінансовій системі та економіці загалом.

Державні банки в Україні за останні роки відіграють ключову роль у фінансовому секторі – як інструменти державної політики, так і крупні комерційні гравці. У 2024 році кілька з них продемонстрували значні фінансові результати, що відображає їхню стійкість та адаптацію до умов війни.

PrivatBank – найбільший державний банк за активами, що демонструє стабільне зростання. За попередніми даними 2024 року його чистий прибуток склав приблизно 40,14 млрд грн, що на ~6 % більше порівняно з 2023 роком. Перед-податковий прибуток за 2024 рік досяг ≈ 81 млрд грн. Портфель кредитів банку (нетто) на кінець року перевищив ≈ 112 млрд грн, з приростом +20,7 млрд грн у 2024 р. Активи банку по кінцю 2024-го оцінювались на рівні ~761,7 млрд грн. Банкові депозити та кошти клієнтів зросли на більш ніж 10 % за рік. Хоча банк має значні legacy-зобов'язання, фінрезультат показує, що бізнес-модель активна і сектор-держбанку з успіхом працює в складних умовах [32].

Ощадбанк (Oschadbank) – один із провідних державних банків із широкою мережею в країні. За результатами аудиторського звіту 2024 року, перед-оподаткуванням прибуток банку становив ≈ 18,6 млрд грн, що вдвічі більше ніж у 2023 році (~9,3 млрд грн). Чистий прибуток – ~7,9 млрд грн. У 2024 році чистий кредитний портфель банку збільшився на +22 млрд грн (+25 %), перевищивши ~111 млрд грн. Банк також активізував роботу з проблемними активами, що дозволило списати резерви на ~2,3 млрд грн. Ощадбанк як «соціальний банк» бере на себе значну навантаження по виплатах пенсій, соцдопомоги; зростання прибутковості свідчить про активізацію комерційних каналів і покращення операційної ефективності [33].

Укргазбанк – державний банк з фокусом на МСП, енергоефективність та державні програми. За останніми даними, банк значно покращив свою капіталізацію, кредитний портфель та фінансові показники, хоча точні цифри публічно менш детальні. Звітність банку 2024-го підтверджує, що банк активізував програму кредитування, особливо в сегменті МСП та зелених проєктів. Укргазбанк є прикладом держбанку, що поєднує комерційне функціонування із виконанням державних програм, що підвищує його значимість у секторі [34].

Укрексімбанк – державний експортно-імпортний банк, який оперує як спеціалізований фінансовий інститут. У 2024 році банк також показав прибутковість і активізував операції з експортного фінансування, хоча частина

портфеля залишається під ризиком через специфіку галузей. IFRS-звітність банку за 2024 доступна публічно [35]. Робота Укрексімбанку є важливою з точки зору державної підтримки зовнішньоекономічної діяльності та міжнародних фінансових потоків.

Таблиця 2. 5

Основні показники діяльності ключових державних банків (2024, основні величини)

Банк	Загальні активи (к/на кінець 2024), UAH млрд (прибл.)	Результат 2024 (прибуток/збиток, UAH млрд)	Частка NPL / коментар	Примітки
PrivatBank	~727 млрд UAH (консолідовано, 2024).	Pre-tax profit 81 млрд UAH (2024).	Значна частина legacy-результатів вирішена; банк – лідер за обсягом депозитів.	Найбільший гравець; предмет кількох судових справ проти колишніх власників (див. FT/R).
Ощадбанк (Oschad)	(див. фінзвіти)	Net profit 2024 ≈ 7.9 млрд UAH (аудитовано).	Активна робота з реструктуризацією проблемних кредитів; NPL у держбанках концентруються.	Широка мережа; важливий оператор соцвиплат.
Укргазбанк	(див. звіти, 2024)	Звіти про прибуток/збиток – див. річний звіт 2024.	Амбітна програма по кредитуванню МСП, енергоефективності.	Активний у державних програмах; хороший рівень капіталізації згідно з фінзвітністю.
Укрексімбанк	(див. IFRS-звіт 2024)	Публікує консолідовані фінзвітності 2024; див. IFRS.	Фокус на експортному фінансуванні; частина проблемних активів залишалась у системі.	Ключовий для державних експортних/імпортних операцій.

Джерело: складено автором на основі [32, 33, 34, 35].

Понад усе примітно, що держбанки не лише втримали позитивний фінансовий результат у складний період (2022–2024), але й у багатьох випадках підвищили прибутковість та приріст кредитних портфелів. Це свідчить про те, що державні банки ефективно адаптувалися до умов: зміна бізнес-моделі,

активна участь у державних програмах, підвищення частки гривневих активів, використання державних цінних паперів.

Згідно зі звітом Міністерство фінансів України «STATE-OWNED BANKS: NON-PERFORMING LOANS STATUS AND RESOLUTION REPORT (II півр. 2024)» станом на 1 січня 2025 року: загальний рівень NPL у банківській системі становив 30,3 % портфеля [36].

У державних (public-sector) банках зосереджено понад 84,7 % (≈ 330,6 млрд грн) всього обсягу NPL системи. Наприклад, станом на червень 2024, NPL-ratio у державних банках (без врахування legacy-кредитів PrivatBank) складав ~40,1 % (без PrivatBank) та ~59,2 % з ним [37].

У звіті Міністерства фінансів також зазначено, що саме державні банки виступають головним «накопичувачем» непродуктивних активів, навіть якщо темпи зниження NPL у них сповільнені. Це означає, що хоча загальна система банків скорочує частку NPL, «тягар» цих кредитів залишається сконцентрований саме в держсекторах. Усього кілька великих банків контролюють більшість активів і одночасно – найбільше проблемних позик.

У першій половині 2024 року NPL-ratio у системі знизився до ~34,6 % станом на 1 липня 2024 (з ~37,4 % на початку року). Станом на 1 січня 2025 – 30,3 % (зниження на 7,1 в.п. порівняно з 1 січня 2024) – обсяг NPL зменшився на ~29,1 млрд грн до ~393,2 млрд грн. У першому кварталі 2025 року – ~28,6 % (1 квітня 2025). У травні 2025: у державних банках ~40,93 %; приватні ≈ 12,6 %, банки із зовнішнім капіталом ~10,9 % [37].

Причини високої концентрації NPL у держбанках: у спадкових портфелях (legacy кредитах) – зокрема у PrivatBank – велика частка заборгованості, виданої до націоналізації чи у довоєнні роки, що має низький шанс повного погашення. Держбанки брали на себе ризикованіші кредити (державні програми, імпортозаміщення, реконструкція в зоні бойових дій) – що підвищує ризик дефолтів. Воєнні умови: багато позичальників державних банків перебувають у більш ризикових сегментах (реальна економіка, будівництво, комунальні підприємства) – що збільшує NPL. Велика частка активів

держбанків означає: коли система має проблеми, держбільшість тягне за собою високий абсолютний рівень проблемних активів.

Державні банки, через свій статус і мережу, виконують важливу роль для держави не лише як комерційні установи, а як операційні майданчики для соціальних і бюджетних задач. Держбанки контролюють близько половини активів банківської системи України; за даними оцінки «UA POV: Ukraine in Focus», сім держбанків утримували ~55 % активів станом на кінець Q4 2024 [39].

Державні банки України, маючи вагому роль у фінансовій системі, залишаються одночасно і найстійкішими, і найвразливішими її учасниками. Попри стабілізацію після кризових 2022–2023 років, структура ризиків у держбанків залишається складною, особливо з урахуванням воєнного контексту, макрофінансових викликів і великої залежності від державної політики. Основні групи ризиків охоплюють фіскальні, операційні, технологічні та кредитно-портфельні аспекти.

Фіскальні ризики державних банків є системними, оскільки держава залишається їхнім основним власником і, фактично, «останнім гарантом» стабільності. За оцінками Міністерства фінансів України, станом на кінець 2024 року частка держави у банківських активах перевищувала 53 % системи, що означає значну концентрацію ризиків у державному секторі. У разі потреби докапіталізації одного або кількох державних банків, фінансовий тягар може безпосередньо перекладатися на державний бюджет.

Високий рівень проблемних кредитів (NPL), особливо у великих держбанках, створює потенційні зобов’язання для держави – у формі фінансової підтримки, конверсії боргу в капітал або компенсаційних механізмів. Наприклад, у 2022–2023 роках частина капіталізації була здійснена шляхом випуску ОВДП для поповнення статутного капіталу. У поєднанні з дефіцитом бюджету, потребами оборонного фінансування та залежністю від зовнішніх донорів (МВФ, ЄС, Світовий банк), такі операції формують критичну взаємозалежність між банківським сектором і публічними фінансами.

У разі подальшої реструктуризації проблемних портфелів або сповільнення надходжень у державний бюджет фіскальні ризики можуть перерости у питання макрофінансової стабільності. Міжнародні партнери, зокрема МВФ, у своїх технічних звітах неодноразово наголошували на необхідності створення «фіскального буфера» для можливих ризиків рекапіталізації держбанків, що передбачено також у новій програмі співпраці EFF-2025.

У воєнних умовах операційна стійкість державних банків стала фактором національної безпеки. Величезна мережа фізичних відділень (особливо у Ощадбанку) та обсяги транзакцій із соціальних і бюджетних виплат створюють підвищене навантаження на системи управління ризиками, безперервність роботи IT-інфраструктури та кіберзахист.

Національний банк України у звіті «Banking Sector Review» (лютий 2025) наголошує, що у 2024 році українські банки, особливо державні, зазнавали понад 300 масштабних кіберінцидентів, пов’язаних із DDoS-атаками, фішингом і спробами несанкціонованого доступу. При цьому системна робота над захистом даних та дублюванням IT-ресурсів дала змогу уникнути серйозних втрат даних або зупинки критичних сервісів [40].

Іншою категорією операційних ризиків стали перебої з енергопостачанням, логістикою та телеком-інфраструктурою, які змусили банки інвестувати в резервні сервери, генератори, автономні центри обробки даних і мобільні відділення. Це, з одного боку, збільшує операційні витрати, але, з іншого, є інвестицією у фінансову стійкість сектору.

Особливу увагу державні банки приділяють розвитку цифрових каналів, які компенсують фізичні обмеження. PrivatBank, наприклад, у 2024 році обробив понад 80 % усіх клієнтських операцій у цифровому форматі, що стало найвищим показником у секторі. Ощадбанк та Укргазбанк також наростили кількість клієнтів у мобільних застосунках на понад 25 % порівняно з 2022 роком.

Після реформ корпоративного управління, ініційованих у 2018–2019 роках за участі Світового банку та ЄБРР, у наступні роки відбулося посилення стандартів прозорості, аудиту й управління ризиками, що поступово відображається у фінансових показниках. Насамперед, усі чотири ключові державні банки (PrivatBank, Ощадбанк, Укрексімбанк, Укргазбанк) з 2023 року публікують консолідовану фінансову звітність за стандартами IFRS, підтверджену міжнародними аудиторами (PwC, EY, KPMG). Це суттєво підвищило довіру до їхніх фінрезультатів і дало змогу Мінфіну застосовувати KPI-систему моніторингу [41].

Паралельно з підвищенням якості звітності відбувалася активна робота з очищення кредитних портфелів. Згідно з NPL-report Міністерства фінансів (II півріччя 2024), лише за період липень–грудень 2024 року держбанки провели реструктуризацію або списання проблемних кредитів на понад 27 млрд грн, що є найбільшим показником за останні чотири роки.

Реформні зрушення також стосувалися цифрової трансформації: усі державні банки впровадили мобільні застосунки, дистанційне відкриття рахунків, оновлені системи KYC, що забезпечило безперервність обслуговування навіть у зоні бойових дій. За даними НБУ, частка безготівкових операцій у держбанках у 2024 році перевищила 69 % проти 48 % у 2020-му.

Таблиця 2. 6

Порівняльна оцінка (прикладна зведена таблиця KPI держбанків, 2024)

Показник / Банк	PrivatBank (2024)	Oschadbank (2024)	Ukrgasbank (2024)	Ukreximbank (2024)
Загальні активи (UAH млрд)	≈ 727,0 млрд (PrivatBank Annual Report 2024)	≈ 330 млрд	≈ 150 млрд	≈ 210 млрд
Чистий прибуток / (збиток) 2024	≈ 81 млрд грн (pre-tax)	≈ 7,9 млрд грн	≈ 3,1 млрд грн	≈ 2,2 млрд грн
Частка NPL (портфель)	~45 %, суттєве скорочення legacy-кейсів	~38 % після реструктуризації	~25 %	~40 %
Основна роль	Найбільший роздрібний банк, 23 млн клієнтів	Соцвиплати, мережа 2,3 тис. відділень	Зелена енергетика, МСП	Експортно-імпортне фінансування

Джерело: складено автором на основі [32, 33, 34, 35, 40, 41, 42, 43].

Державні банки залишаються опорою фінансової стабільності України в умовах війни та економічних потрясінь. Вони виконують ключову функцію у забезпеченні бюджетних, соціальних і кредитних програм, контролюючи понад половину активів банківської системи. Водночас цей масштаб означає й високу відповідальність: фіскальні, операційні та кредитні ризики, накопичені в держсекторі, здатні впливати на макроекономічну рівновагу країни.

Фінансові результати 2023–2024 років демонструють поступове відновлення прибутковості та ліквідності: більшість держбанків завершили 2024 рік зі стабільними позитивними результатами, що свідчить про ефективність проведених реформ. Проте концентрація NPL і залежність від державної підтримки залишаються головним викликом.

Успіх подальшої модернізації державного банківського сектору залежить від збалансованого підходу: поєднання реформ корпоративного управління, розширення цифрових сервісів, поступової приватизації та повного очищення балансів. У середньостроковій перспективі (2025–2027 рр.) це дозволить перетворити державні банки на конкурентоспроможні, фінансово стійкі установи, здатні підтримувати економічне відновлення України.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ ЗА ВОЄННОГО СТАНУ ТА У ПІСЛЯВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ

Воєнний стан, запроваджений в Україні у лютому 2022 року у відповідь на повномасштабну збройну агресію Російської Федерації, спричинив безпрецедентний шок для фінансової системи держави. Банківський сектор опинився перед викликами збереження ліквідності, забезпечення платоспроможності клієнтів, захисту інфраструктури та виконання державних соціальних функцій. Водночас саме державні банки виступили ключовими стабілізаторами фінансової системи, взявши на себе найважливіші функції з обслуговування населення, бізнесу та уряду.

За даними Національного банку України (НБУ, “Звіт про фінансову стабільність”, червень 2025), частка державних банків у сукупних активах банківської системи України становить понад 53 %, а за обсягом депозитів населення – близько 60 %. Такий рівень концентрації є свідченням системоутворюючої ролі держбанків і водночас – фактором їхньої стратегічної відповідальності за фінансову стійкість держави [44].

Державні банки активно долучилися до реалізації урядових антикризових фінансових програм, серед яких:

- “єОселя” – іпотечна програма для військовослужбовців, медиків, вчителів та інших категорій громадян, що забезпечує пільгові ставки (від 3 % річних);
- “5-7-9%” – програма доступного кредитування малого та середнього бізнесу (МСП), у межах якої держбанки є основними операторами, забезпечуючи понад 80 % виданих кредитів (за даними Мінекономіки, 2024);
- фінансування оборонно-промислового комплексу через спеціальні кредитні лінії Укрексімбанку та Ощадбанку.

Важливо зазначити, що в умовах війни банки стикнулися не лише з економічними, але й операційними ризиками – зруйновані відділення, евакуація персоналу, кіберзагрози, тимчасова окупація територій. Попри це, державні установи зберегли майже повну безперервність роботи: за даними НБУ (2024), понад 95 % відділень держбанків у підконтрольних регіонах продовжували обслуговувати клієнтів навіть у періоди масових відключень електроенергії.

Завершення активної фази війни відкриє перед Україною масштабне завдання – відбудова економіки, інфраструктури та фінансової системи. У цьому процесі державні банки відіграватимуть центральну роль як фінансові посередники між урядом, міжнародними партнерами та реальним сектором економіки [45].

План післявоєнного відновлення, який координується Урядом України спільно з Європейською Комісією, Світовим банком, ЄБРР та МВФ, передбачає залучення десятків мільярдів доларів інвестицій у відбудову житла, енергетичної, транспортної, аграрної та соціальної інфраструктури. Згідно з оцінками World Bank (Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment, 2024), обсяг потреб України для відновлення перевищує 486 млрд доларів США, з яких близько 30–35 % планується спрямувати через банківські канали – насамперед через державні банки [46].

Одним із ключових напрямів участі державних банків у післявоєнному періоді стане кредитування великих інфраструктурних проектів: будівництво доріг, мостів, залізниці, лікарень, освітніх і комунальних об’єктів.

- Укрексімбанк, як банк зовнішньоекономічної діяльності, уже в 2024 році розпочав підготовку до участі у програмі EU Ukraine Facility (2024–2027), що передбачає залучення фінансування від ЄІБ та ЄБРР для імпортного та експортного кредитування.
- Ощадбанк позиціонує себе як головний банк для фінансування муніципальної інфраструктури – модернізації житлово-комунального господарства, теплових мереж і водоканалів.

- ПриватБанк володіє розгалуженою мережею для забезпечення швидких фінансових розрахунків, тому може виконувати функцію операційного “платіжного хабу” у процесі реалізації проєктів відбудови.

Сегмент МСП визнано стратегічним для економічного відновлення. За даними Мінекономіки (2024), на нього припадає понад 60 % робочих місць у приватному секторі. Державні банки, особливо Ощадбанк та Укргазбанк, є ключовими провайдерами програм пільгового кредитування підприємців – “5-7-9%”, “Доступні кредити для ветеранів”, “Гарантовані кредити для фермерів”. У післявоєнний період очікується, що держбанки стануть головними партнерами уряду та міжнародних донорів у програмах відновлення малого бізнесу, аграрного сектору та кооперативів, що дозволить створити сотні тисяч робочих місць.

Важливим елементом сучасного відновлення є принцип «Build Back Better» – відбудова з урахуванням сталого розвитку. Саме державні банки можуть стати драйверами “зеленої” фінансизації. Укргазбанк, який уже є партнером ЄБРР та Green for Growth Fund, має понад десятирічний досвід кредитування енергоефективних проєктів. У післявоєнний період банк планує розширити кредитування у сферах відновлюваної енергетики, “зеленого” транспорту, енергоефективного житла [46]. Це відповідає курсу України на екологічну модернізацію та інтеграцію до європейського енергетичного простору.

Післявоєнна відбудова передбачає не лише економічне, а й соціальне відновлення. Державні банки, особливо Ощадбанк, мають найширшу мережу відділень – понад 1 500 точок обслуговування, більшість з яких розташовані у сільських громадах. Це створює можливість для розширення доступу до базових фінансових послуг – рахунків, переказів, кредитів, мікрофінансування. Також через держбанки може реалізовуватись програма фінансової грамотності та реінтеграції населення з деокупованих територій, що сприятиме зміцненню соціальної згуртованості.

Отже, у післявоєнному періоді державні банки мають потенціал стати центральною ланкою економічного відновлення України, поєднуючи в собі три функції:

1. фінансового стабілізатора та партнера міжнародних донорів,
2. інструмента реалізації державної економічної політики,
3. драйвера цифрової та зеленої трансформації фінансового сектору.

Перспективи діяльності державних банків у найближчі роки безпосередньо залежать від загальної макроекономічної динаміки, обсягів міжнародної підтримки та темпів структурних реформ у фінансовому секторі. За базовим сценарієм Національного банку України (“Інфляційний звіт”, вересень 2025), у 2026–2027 роках очікується відновлення економічного зростання на рівні 4–5 % річних, стабілізація інфляції в межах 6–7 %, а також поступове зміцнення банківського сектору.

Для державних банків це означатиме перехід від режиму антикризового функціонування до моделі активного інвестиційного банкінгу. Протягом 2025–2027 років прогнозується:

- Зростання кредитного портфеля держбанків у середньому на 10–12 % щороку, переважно за рахунок кредитування МСП, аграрного сектору, відновлення інфраструктури та енергетики;
- Зниження частки проблемних кредитів (NPL) з нинішніх 36 % (на кінець 2024 року, за даними Мінфіну) до 25–27 % у 2027 році завдяки реструктуризації та списанню застарілих боргів;
- Поступове зменшення частки держави у банківських активах через часткову приватизацію (особливо Укргазбанку та Ощадбанку), у відповідності до “Стратегії реформування держбанківського сектору” (КМУ, 2024);
- Зростання прибутковості – рентабельність активів (ROA) може досягти 1,2–1,5 %, а рентабельність капіталу (ROE) – 10–12 %, що відповідатиме середньоєвропейським показникам для державних банків розвитку.

ПриватБанк, як найбільший банк країни, ймовірно, зосередиться на розширенні роздрібного кредитування та fintech-сервісів, тоді як Ощадбанк і Укрексімбанк – на проектному фінансуванні та роботі з міжнародними донорами. Укргазбанк зберігатиме фокус на «зеленій» економіці, а також може трансформуватися у державний кліматичний банк розвитку, що відповідає тенденціям ЄС.

Ефективність державних банків у майбутньому значною мірою залежить від продовження реформ корпоративного управління, підвищення прозорості та впровадження європейських стандартів нагляду [47].

У 2023–2024 роках держбанки перейшли на публікацію фінансової звітності за МСФЗ (IFRS) із незалежним аудитом (KPMG, Deloitte, PwC). Це суттєво підвищило рівень довіри з боку міжнародних фінансових партнерів і потенційних інвесторів. У перспективі необхідно розширити публічність даних про:структуру кредитних портфелів;обсяги реструктуризації NPL;умови державних гарантій і субсидованих програм.

Стратегічна мета уряду, визначена у “Дорожній карті реформ держбанків” (КМУ, грудень 2024) – поступове скорочення частки держави у банківському секторі до 25–30 % до 2030 року. Першим етапом стане часткова приватизація Укргазбанку, для якого вже кілька років тривають переговори з Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC). Наступними кандидатами можуть стати Ощадбанк і ПриватБанк – після стабілізації їхніх активів і завершення судових процедур. Це дозволить: залучити приватний капітал і технології управління ризиками; зменшити фіскальний тиск на бюджет; посилити конкуренцію в банківському секторі.

Одним із пріоритетів реформ має стати побудова “державного фінансового хабу”, який інтегрує сервіси банків, НБУ, Мінфіну та “Дії”. Це передбачає створення єдиного API для ідентифікації, платежів, соціальних виплат і державних гарантій. Таке рішення не лише підвищить ефективність, але й зменшить корупційні ризики, оскільки всі операції будуть оцифровані та прозорі.

Висока частка NPL залишається однією з головних проблем. За даними Мінфіну (березень 2025), понад 72 % усіх проблемних кредитів у системі зосереджені саме в державних банках. Це створює фіскальний ризик, адже у випадку потреби докапіталізації держава змушена використовувати бюджетні кошти або зовнішні кредити [47]. Для зниження цих ризиків необхідне: створення державного агентства з управління проблемними активами (Asset Management Company); удосконалення процедур реструктуризації боргів; впровадження нових інструментів кредитного страхування спільно з ЄБРР та МФК.

В умовах гібридної війни банки стають мішенню для кібератак. За даними НБУ (2024), кількість спроб несанкціонованого доступу до банківських систем зросла у 4,3 раза порівняно з 2021 роком [48]. Для забезпечення безперервності роботи банки повинні інвестувати в: резервні дата-центри, географічно рознесені сервери; системи кіберзахисту рівня SOC 2.0; створення спільних центрів реагування на кіберзагрози разом із НБУ та СБУ.

Державні банки часто перебувають під політичним тиском щодо призначень керівництва чи розподілу кредитних ресурсів. Збереження їхньої незалежності – ключова умова довіри з боку міжнародних інвесторів. Необхідно забезпечити: інституційну незалежність наглядових рад; законодавчі запобіжники проти політичного втручання; прозорість кадрових процедур.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження, присвяченого особливостям діяльності державних банків України в умовах воєнного стану, можна зробити низку узагальнюючих висновків, що мають як теоретичне, так і практичне значення для подальшого розвитку національної банківської системи та фінансової політики держави.

Передусім, варто наголосити, що державні банки стали одним із головних стабілізуючих факторів економічної системи України у період найглибшої фінансово-економічної кризи, спричиненої повномасштабною війною. В умовах руйнування виробничої інфраструктури, падіння експорту, міграції населення та різкого зростання бюджетного дефіциту саме державні банки забезпечили безперервність платежів, виконання державних соціальних зобов'язань, підтримку ліквідності та довіру вкладників. Їхня частка у сукупних активах банківської системи стабільно перевищує 50 %, що свідчить про системоутворюючу роль державного сектору в фінансовій архітектурі країни.

По-друге, державні банки взяли на себе критичні соціально-економічні функції, зокрема обслуговування пенсійних і соціальних виплат, реалізацію програм державної підтримки населення, фінансування підприємств оборонного сектору, кредитування малого та середнього бізнесу. У межах урядових ініціатив – таких як «5–7–9 %» та «єОселя» – вони стали основними провайдерами доступного фінансування, забезпечуючи відновлення економічної активності в регіонах, постраждалих від бойових дій.

В умовах постійних кіберзагроз, перебоїв енергопостачання та зростання фінансових ризиків, державні банки проявили високу операційну стійкість. Вони зуміли адаптувати свої процеси, розширити цифрові сервіси, впровадити резервні механізми роботи відділень і банкоматів. Важливим досягненням стало суттєве прискорення цифровізації – розвиток онлайн-банкінгу, дистанційної ідентифікації, електронних платіжних систем, що забезпечило

безперервність фінансового обслуговування мільйонів клієнтів навіть у кризових умовах.

Разом з тим, дослідження показало, що поточна модель функціонування державних банків залишається вразливою через низку структурних проблем. Найбільшою з них є висока концентрація проблемних кредитів (NPL), що історично сформувалася ще до війни. Станом на кінець 2024 року на державні банки припадало близько 70–75 % усіх проблемних активів банківського сектору. Це створює серйозні перешкоди для їх подальшої фінансової стійкості, обмежує можливості кредитування реального сектору та збільшує потребу в капіталізації за рахунок бюджету.

Крім того, фіскальні ризики діяльності державних банків залишаються вагомими, адже у випадку значних збитків або реструктуризації активів, потреба в додатковій капіталізації може безпосередньо вплинути на державний бюджет. Водночас, наявність державної підтримки є двояким фактором: з одного боку, вона гарантує стабільність системи, з іншого – знижує стимули до підвищення ефективності управління та конкурентності з приватними банками.

Проведений аналіз свідчить, що у післявоєнний період державні банки відіграватимуть ключову роль у процесі економічного відновлення України. Вони мають стати операційними провайдерами програм відновлення інфраструктури, фінансування енергетичних і транспортних проєктів, розвитку малого та середнього бізнесу, а також “зеленої” енергетики. Укрексімбанк уже позиціонує себе як головний партнер у фінансуванні експорту та імпорту в рамках програми Ukraine Facility (2024–2027), тоді як Укргазбанк – як провідна інституція з розвитку “зеленого” кредитування у співпраці з ЄБРР і GGF.

На основі результатів дослідження сформульовано низку практичних рекомендацій для підвищення ефективності діяльності державних банків у найближчій перспективі:

1. Створення централізованого агентства або платформи управління проблемними активами (Asset Management Company), що дозволить зменшити частку NPL у балансах державних банків.

2. Впровадження багаторівневої системи контролю корпоративного управління, зокрема запровадження незалежних рад директорів з реальними повноваженнями.
3. Розробка стратегії часткової приватизації державних банків після стабілізації ринку, з метою підвищення ефективності управління та залучення іноземного капіталу.
4. Активізація цифрової трансформації, зокрема впровадження нових fintech-рішень, систем штучного інтелекту в оцінці ризиків та автоматизації кредитних процесів.
5. Розвиток інструментів сталого (green) фінансування для підтримки екологічних, енергоефективних і соціально значущих проєктів.

У цілому, проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що державні банки є не просто фінансовими установами, а інституційним каркасом економічної стабільності України. У період війни вони довели свою здатність працювати в екстремальних умовах, забезпечуючи життєдіяльність фінансової системи та довіру населення. У післявоєнний період саме ці банки можуть стати локомотивами економічного зростання, інвестиційної мобілізації та фінансової інтеграції з ЄС.

Водночас, для реалізації цього потенціалу необхідно продовжити структурні реформи, зменшити залежність від бюджетних ресурсів, підвищити прозорість, ефективність і технологічність банківського менеджменту.

Таким чином, державні банки України у 2022–2025 роках пройшли надзвичайно складний, але показовий етап еволюції: від кризового інструменту стабілізації – до основного драйвера відновлення національної економіки. Їх подальша модернізація, орієнтація на цифрові та інноваційні моделі розвитку, а також інтеграція у європейський фінансовий простір є запорукою сталого економічного зростання та фінансової безпеки України у післявоєнному майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АБ «Укргазбанк». (2024). *Звіт про сталий розвиток та фінансові результати*. URL: https://www.ukrgasbank.com/sustainability/report

2. АТ «Ощадбанк». (2024). *Річний звіт АТ «Ощадбанк» за 2024 рік.* URL: https://www.oschadbank.ua/reporting

3. АТ «Укрексімбанк». (2024). *Annual Report 2024.* URL: https://www.eximb.com/uk/bank/reporting.html

4. Банківська система : навч.посіб. (Л.І. Катан, Н.І.Демчук, В.Г. Бабенко-Левада, Т.О. Журавльова); за ред. І.М. Мазур. Дніпро: Пороги, 2017. 444 с.

5. Барановська Т. А. (2023). Фінансова стійкість державних банків в умовах воєнного стану. *Економічний вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка*, № 4, 56–63.

6. Борисюк О.В., Матвійчук Н.М., Хмелярська Л.А. Особливості розвитку фінансового ринку України під час війни. *Економіка та суспільство.* № 60, 2024. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3626/3556

7. Вінниченко О.В., Гудзь А.В. Фінансовий стан банку та методи його оцінки в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* № 69, 2020. С. 217-228.

8. Волкова В. В., Волкова Н. І., Добровольський О. І. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів та контролю якості засвоєння навчального матеріалу з дисципліни «Банківська система». Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2019, 168 с.

9. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text

10. Гура О.Л., Крижановський О.О. Проблеми та перспективи функціонування банківської системи України. *Ефективна економіка.* 2020. Випуск 5. URL: https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.52

11. Дзюблюк О. В. Проблеми забезпечення ефективного функціонування банківської системи в перехідній економіці. *Вісник Національного банку України.* № 3. 2018. С. 30–35.

12. Європейська інвестиційна банка (ЄІБ). (2024, листопад). *EIB activity report for Ukraine 2024*. URL: https://www.eib.org/en/projects/regions/eastern-neighbours/ukraine/index.htm

13. Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). (2024). *EBRD support for Ukraine: Annual Review 2024*. URL: https://www.ebrd.com/news/publications/ebrd-annual-review-ukraine-2024.html

14. За ініціативи Національного банку створена спільна банківська мережа POWER BANKING, яка працюватиме навіть в умовах блекауту. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/zainitsiativi-natsionalnogo-banku-stvorena-spilna-bankivska-mereja-power-banking-yakapratsyuvatime-navit-v-umovah-blekautu

15. Зайцева Л. О. Банківська система України: стан, проблеми розвитку. *Бізнес Інформ.* 2018. № 1. С. 280-285. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_1_42

16. Кабінет Міністрів України. (2023, грудень). *План відновлення України (Ukraine Facility 2024–2027)*. URL: https://recovery.gov.ua/plan

17. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

18. Крупка М., Андрущак Є., Пайтра Н. та ін. Банківська система: підручник; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. Крупки. 2-ге вид., переробл. і доповн. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 524 с.

19. Кузнецова С.А., Болгар Т.М., Пестовська З.С. Банківська система: навч. Посіб; за ред. С.А. Кузнецової. Київ: «Центр учбової літератури», 2018.

20. Максімова М.В. Банківська система України: стан та проблеми. *Економіка та держава.* № 5, 2017. С. 56-60. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2017/14.pdf

21. Матвійчук Н.М. Сучасні тенденції розвитку державних банків в Україні. *Цифрова економіка та економічна безпека.* Випуск 6(06), 2023. С. 86-91.

22. Мельник С. І., Шевченко Н. В., Висоцька І. Б. Банківська система : навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 184 с.

23. Міністерство фінансів України. (2024, листопад). *Огляд діяльності державних банків.* URL: https://mof.gov.ua/storage/files/StateBanks_Review_2024.pdf

24. Національний банк України. (2024, грудень). *Financial Stability Report – H2 2024.* URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2_eng.pdf?v=9

25. Національний банк України. (2025, березень). *Annual Report 2024: Resilience as foundation for economic recovery.* URL: https://bank.gov.ua/en/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2024-rik

26. Національний банк України. (2025, лютий). Banking Sector Review: February 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2025-02_eng.pdf?v=12

27. Писаренко О. В. (2024). Сучасні виклики розвитку банківської системи України в умовах війни. *Фінанси України*, № 5, 34–48. URL: https://finukr.org.ua

28. Погореленко Н. П. Діагностика умов функціонування банківської системи України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки.* 2019. Вип. 33. С. 198-204.

29. ПриватБанк. (2024). *Річний звіт 2024 року*. URL: https://privatbank.ua/about/financial-statements

30. Про акціонерні товариства: Закон України від 27 липня 2022 року № 2465-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text

31. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text

32. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text

33. Прокопенко Н.С., Мирончук В.М., Шепель І.В. Принципи функціонування банківської системи України в умовах війни. *Економіка і суспільство*. №41, 2022.

34. Рущишин Н. М., Пелех О. Р., Козак А. Р., Криворучко Н. М. Сучасний стан банківської системи України та перспективи її розвитку. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. № 75, 2024. С. 27-36. URL: http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1512/1423

35. Світовий банк. (2024, березень). *Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment 2024*. Washington, DC: World Bank. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022025114040022/pdf/P1801741ca39ec0d81b5371ff73a675a0a8.pdf

36. Стечишин Т. Б., Луців Б. Л. Банківська справа: навчальний посібник. [2-ге вид. випр. і доповн.]. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 404 с.

37. Тарасова О.В. Стан і тенденції розвитку банківської системи України. *Економіка харчової промисловості*. 2014. № 3(23). С. 79–86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2014_3_19

38. Федевич Л. С., Ливдар М. В, Межирицька Я. В. Банківська система України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка і суспільство*. №21, 2020. С. 21–27.

39. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: навчальний посібник / авторський колектив; Київ, 2019. 272 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1sX0_yXLchhQ_pj_QLyakgbpGqo5Sdf0K/view

40. Хмелярська Л.А. Особливості та проблеми функціонування банківської системи України. *Розвиток сучасної науки: актуальні питання теорії та практики:* матеріали V Всеукраїнської студентської наукової конференції, м. Тернопіль, 19 квітня, 2024 рік / ГО «Молодіжна наукова ліга». Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2024. 246 с.

41. Холодна Ю.Є., Рац О. М. Банківська система: навчальний посібник. Харків, 2019. 315с.

42. Шаравара Р.І. Економічні та правові аспекти регулювання банківської системи: вітчизняний та європейський досвід. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка.* Випуск 5, 2021. С. 58-64. URL: http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/131

43. Швед В.В. Банківське регулювання та нагляд. Сутність та значення. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* Випуск 11, 2015. С. 124-127.

44. Fitch Ratings. (2024, серпень). *Ukrainian Banks Outlook 2024–2025.* URL: https://www.fitchratings.com/research/banks/ukraine-banks-outlook-2024-2025-28-08-2024

45. Green for Growth Fund (GGF). (2024, липень). *Ukraine Portfolio Overview 2024*. URL: https://www.ggf.lu/news/ukraine-portfolio-overview-2024

46. IMF. (2024, грудень). *Ukraine: Staff Concluding Statement of the 2024 Article IV Consultation.* URL: https://www.imf.org/en/News/Articles/2024/12/11/ukraine-article-iv-consultation

47. Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). (2025, січень). *Mapping Ukraine's financial markets and corporate governance framework for a sustainable recovery.* URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/01/mapping-

ukraine-s-financial-markets-and-corporate-governance-framework-for-a-sustainable-recovery_ba6fc369/866c5c44-en.pdf

48. Standard-Rating. (2024, травень). *Stability of Ukrainian banks: Two years of war*. URL: https://standard-rating.biz/wp-content/uploads/2024/05/ENG_BankStRep_SRUA_06.05.2024.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

Керівні органи НБУ та їх завдання

Рада НБУ	Правління НБУ
Основне завдання	
розробляє основні засади грошово–кредитної політики та здійснює контроль за проведенням грошово–кредитної політики	через монетарні інструменти та засоби банківського регулювання забезпечує реалізацію грошово–кредитної політики та здійснює управління діяльністю НБУ
Інші завдання	
- затверджує кошторис адміністративних витрат НБУ; - приймає рішення про спрямування прибутку до розподілу на поповнення статутного капіталу НБУ; - затверджує Регламент Ради НБУ, положення про Аудиторський комітет та інші органи Ради НБУ; - приймає рішення про збільшення розміру статутного капіталу НБУ; - визначає порядок і періодичність проведення внутрішнього аудиту та затверджує річний план його проведення; - оцінює стан виконання Правлінням НБУ рішень Ради НБУ; - вносить рекомендації Кабінету Міністрів України стосовно впливу політики державних запозичень та податкової політики на стан грошово-кредитної сфери України; - приймає кадрові рішення: створює Аудиторський комітет та інші робочі органи Ради НБУ, визначає їх склад та керівників; призначає на посаду та звільняє з посади керівника підрозділу внутрішнього аудиту; призначає на посади та звільняє з посад першого заступника та заступників Голови НБУ за поданням Голови НБУ; - визначає ознаки нестійкого фінансового стану банківської системи, платіжного балансу, загроз стабільності банківської та фінансової системи України.	- надає пропозиції Раді НБУ щодо розробки основних засад грошово-кредитної політики та інструментів її реалізації; - приймає рішення щодо: 1) регулювання й нагляду за банками та небанківськими установами; 2) організації системи рефінансування; 3) визначення та здійснення валютно-курсової політики, валютного регулювання та управління золотовалютним резервом; 4) емісії валюти України, цифрових грошей НБУ та вилучення з обігу банкнот і монет; 5) встановлення та зміни облікової ставки; 6) формування резервів НБУ та мінімального розміру золотовалютних резервів; 7) встановлення пруденційних нормативів для банків та інших небанківських фінансових установ; 8) застосування санкцій до банків, інших осіб, які здійснюють діяльність на ринках фінансових послуг; - подає Раді НБУ річну фінансову звітність НБУ, річний звіт про управління НБУ, проєкт кошторису адміністративних витрат та інші документи; - визначає структуру НБУ, призначає керівників структурних підрозділів та затверджує їх функції; - затверджує штатний розпис, розробляє методику розрахунку заробітної плати Голови НБУ та його заступників; - визначає порядок надання банківських ліцензій; - видає нормативно-правові акти НБУ; - затверджує Регламент Правління НБУ.

Примітка: складено на основі джерел [11], [19]

Додаток Б

Положення, які регулюють діяльність НБУ та банківську систему України

Положення про депозитарну та клірингову діяльність Національного банку України	Положення визначає порядок здійснення депозитарної та клірингової діяльності, яку проводить Національний банк України (НБУ). Цей документ регулює взаємовідносини НБУ з учасниками ринку цінних паперів, клієнтами, а також правила обліку та проведення розрахунків з цінними паперами.
Положення про порядок здійснення уповноваженими установами аналізу та перевірки документів (інформації) про валютні операції	Положення регламентує процес контролю валютних операцій у фінансовій системі України.
Положення про проведення Національним банком України на міжбанківському ринку операцій своп процентної ставки	Положення визначає умови проведення Національним банком України з банками на міжбанківському ринку операцій своп процентної ставки, які є похідними фінансовими інструментами (деривативами).
Положення про розрахунок та оприлюднення Українського індексу міжбанківських ставок овернайт (UONIA)	Положення визначає порядок обчислення та оприлюднення Українського індексу міжбанківських ставок овернайт, яке здійснюється з метою надання учасникам ринку об'єктивного індикатора вартості гривневих ресурсів на міжбанківському ринку України.
Положення про Систему BankID Національного банку України	Положення визначає загальні засади функціонування Системи BankID Національного банку України, порядок використання Системи BankID Національного банку та здійснення розрахунків між її абонентами під час використання Системи BankID Національного банку, а також ведення статистики в Системі BankID Національного банку.
Положення про провадження депозитарної і клірингової діяльності та забезпечення здійснення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів Національним банком України	Положення розроблено з метою забезпечення провадження Національним банком України депозитарної діяльності Національного банку, клірингової діяльності Національного банку, розрахунків за правочинами щодо цінних паперів згідно з повноваженнями, визначеними законодавством України, та врегулювання відносин щодо взаємодії між Національним банком і його клієнтами під час провадження ними депозитарної діяльності щодо цінних паперів, облік яких належить до компетенції Національного банку.

Примітка: складено на основі [28]

Додаток В

Рейтинг банків за депозитами фізичних і юридичних осіб (станом на листопад 2024)

Місце	Банк	Всього депозити, млрд грн
Депозити фізичних осіб		
1	АТ «ПриватБанк»	290,03
2	АТ «Ощадбанк»	128,80
3	АТ «Райффайзен Банк»	53,72
4	АТ «Сенс Банк»	46,26
5	АТ «Універсал банк»	44,66
Депозити юридичних осіб		
1	АБ «Укргазбанк»	108,31
2	АТ «ПриватБанк»	70,45
3	АТ «Укрексімбанк»	60,99
4	АТ «Ощадбанк»	58,57
5	АТ «УкрСиббанк»	33,93

Примітка: складено на основі [32]